

כך את כתב היד: "לקט אברהם ח"א – חידושים על תנ"ך מה שראה ושמע בספרים הנ"ל [כוונתו כפי שעשה האבר"ך ב"לקט הקציר"]. לקט אברהם ח"ב כמעשה מדרש תלפיות לר' אליהו הכהן."

מדבריו נראה שהוא ראה את כתב היד וכתב את תיאורו על פי מה שראה. אולם, אחר כך ראיתי כי התיאור שכתב ר' יוסף טנוג' על כתב יד זה, שאוב מדברים שכתב האבר"ך עצמו בהקדמתו למהדורה שניה של חיבורו לקט הקציר¹⁶² וכנראה שהוא עצמו לא ראה את כתב היד. מבדיקה שערכתי נראה, שהחיבור הזה דומה יותר לטיטה מאשר לחיבור ערוך ומסודר, כי באו בו עניינים שונים ומעורבים שאין כל קשר ביניהם. יש בו מעשיות ופירושים, חידושים וליקוטי מוסר, קמיעות, מדרשים, חיבורים בהיסטוריה ועל בעלי חיים, והעתקות של עניינים שונים מספרים שונים ללא חוט המקשר ביניהם, ודברים רבים שהעתיקם האבר"ך שם, מאוחר יותר העתיקם לכתביו האחרים ושבצם כל אחד במקומו הראוי לו. ניכרים הדברים שהאבר"ך קיבץ בכת"י זה חומר כדי לחבר חיבור הדומה במתכונתו למדרש תלפיות, ואף קרא לו שם, אלא שלא סיים את עריכתו.

ד. לקט הקציר, שיירי הלקט.

חיבור הלכתי המלקט לתוכו פרטי דינים שונים על סדר שו"ע אורח חיים. המחבר ליקט לתוך חיבור זה פרטי הלכות ודינים שונים ממאות ספרים – ארבע מאות ושבעים במספר, והוא מזכיר בראש הספר את שמות כל הספרים שמהם ליקט. אמנם המחבר שממנו ליקט האבר"ך את רוב ההלכות הוא החיד"א זצ"ל בספריו השונים. בסוף הספר ישנו קונטרס בשם "שיירי הלקט" – דינים שהמחבר כתבם מאוחר יותר והם שייכים לדינים ולפרטי הלכות שנזכרו ונדונו כבר בגוף הספר, או שהם מחודשים. החיבור היה בכתב יד עד השנים האחרונות וכאמור לעיל הוציאו לאור הגאון הרב מאיר מאזוז שליט"א בשנת תשנ"ב. כתב היד [אוטוגראף] של האבר"ך נמצא כיום במוסקווה - אוסף גינצבורג מס' 374/1, וכתב היד שהיה לפני הרב מאזוז הוא אינו כתב היד המקורי כי אם העתקה שנעשתה מן המקור. העתקה זו נעשתה כנראה עפ"י בקשתו של האבר"ך, וכנראה עוד בארץ ישראל, שכן על כתב היד המקורי של האבר"ך כתובה מודעה בכתב ידו וזה נוסחה¹⁶³:

¹⁶² כת"י מוסקווה - גינצבורג מס' 374 דף 2 ע"ב. יש לציין כאן כי ישנם שינויים בהקדמת לקט הקציר בין כתב היד המקורי של האבר"ך, לבין כתב היד של המעתיק שעל פיו ההדיר הנאמן את ספר לקט הקציר.

¹⁶³ בצדו האחורי של דף השער.

צדיקים

מעשה

מבוא

"העידותי בכם היום"

ה' יגמור בעדי שהחזור [!] ואעתיקו כאשר כוונתי שלמה לפי שכל מה שכתבתי אתיא זכירה וצריך ישוב בענין מה קודם ומאוחר ומן המחמירין והמתירין ואתיא מרבותי'א בינייהו, לכן צריך העתקה שנית, עוד זאת לפי ואברהם בן חמש ושבעים שנה ועיניו כבדו מזוקן, מובטחני שיזמין האל יתברך מי שנעתיק [!] אותו על ידו כתיבה כתובה, ונכתוב השלמות ושיירי הלקט כל ענין יבא על מקומו בשלום, ואני בחסדך בטחתי יגל ליבי בישועתך וכו' ויבטחו בך יודעי שמך כי לא עזבת דורשיך ה'. ועל כן, כל מי שיבא לידו ספר זה או שאר ספרי כאחד ידוני לכף זכות האל יתברך ידון אותו לכף זכות ועל זה ... "מום שבך אקדמיה ואימרינהו ועל כן כתבתי זה".

מזה נראה, כי האבר"ך רצה להעתיק את הספר פעם נוספת ולעורכו סופית, אך לא הספיק לעשות זאת בהיותו בטרופוליס, כי מתחת לכתובת הזו, בכתב ידו של האבר"ך, ישנה כתובת נוספת שכתב בהגיעו לארץ ישראל והזכרתיה לעיל בעמ' נה:

כתב היד ממנו העתיק הגאון הנאמ"ן שליט"א
זהו איננו כתב יד האבר"ך זצ"ל

שער החיבור "לקט הקציר" כתוב ומאויר בעצם
ידיו הקדושות של האבר"ך זצ"ל

164 לא מובן בכתב היד, ואולי אמרו ז"ל.

"הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו, יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם אשר זיכני האל יתברך שמו לעד שהגעתי לעיר הקודש תוב"ב צפת תוב"ב יום כב' לאלול המרוצה משנת של"ו"ס ר"ב, ואני בזאת השנה בן שנת שמנה ושבעים שנה, ה' יזכני להאריך ימים על התורה ועל העבודה, אני הצעיר מכל בני העיר, יתוש נתוך קצוץ כנפים אברהם כלפון ס"ט בכר רפאל כלפון תנצבה, ונולדתי בעיר ליוורנו ונתגדלתי בעיר טראבלס יע"א, ומל אותי הרב המופלא הרב חיים בן עטר זלה"ה כשבא לליוורנו שנת התק"א עם מאה רבנים, ואני אומר שאיפשר [!] שזכותו היא שעמדה לי שזכיתי לבא לעיר הקודש תוב"ב."

מכל מקום, גם האוטוגראף וגם העתקת כתב היד של לקט הקציר היתה בתוניס, את המקור ראה יכ"ן¹⁶⁵, והעתקה היתה ביד ר' נתן וזאן בעיר נאבל בתוניס¹⁶⁶, משם התגלגלה ובאה לידי הרה"צ ר' חיים חורי זיע"א ובניו נתנוהו לגאון ר' מאיר מאזוז שליט"א להוציאו לאור¹⁶⁷.

ה. מחנה אברהם, שיירי המחנה.

בכתב יד זה תיארך האבר"ך חכמים מחברי ספרים שונים והוסיף גם פרטים ביוגרפיים אודותם. זהו חיבור חשוב מאוד שגם אותו כתב האבר"ך בשתי מהדורות, אך לצערנו אף אחד משני כתבי היד איננו ידוע כיום. ר' יוסף טנוג"י הכהן שכתב יד זה היה ברשותו מתארנו כך: "מחנה אברהם – כמעשה ספר "שם הגדולים" להרב חיד"א ז"ל או יותר נכון כמעשה ספר "שפתי ישנים", בו הוא מביא שמות הרבנים המסכימים והחכמים שהיו בזמן המחבר ושנזכרו בספרו, אשר מזה יודע באיזה זמן היה המחבר ההוא, ותוכן הספר ועניניו ושנת דפוסו. מהדורא בתרא ממנו נמצאת בידי כ"י."

ו. מליצי יושר.

חיבור שתוכנו מאמרי מוסר ומליצות על מקרי ועניני הזמן, והוא מלוקט משלושים ושניים ספרים שונים, ביניהם ספר תחכמוני, בן המלך והנזיר, המבקש, תיקון מידות הנפש, בית מדות כ"י, סאה סולת, ועוד. כמו כן יש בו משיריהם של ר' יהודה הלוי, ר' אברהם אבן עזרא, ר' שבתי טאייר ועוד.

מצויים היום שני כתבי יד של חיבור זה הכתובים בכתב ידו של האבר"ך, הא' הוא כתב יד ביהמ"ד לרבנים בניו יורק ומספרו 1272/1, והב' הוא כתב יד בן צבי מס' 1807/2, מהדורה מצומצמת וקטנה בהיקפה מזו הנמצאת בניו יורק.

¹⁶⁵ תולדות חכמי תונס דף עח'.

¹⁶⁶ הגיד מרדכי עמ' 270.

¹⁶⁷ לקט הקציר, בני ברק תשנ"ב, הקדמות המהדיר הגאון נאמ"ן עמ' 5.